

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

Buddhist Integration to Promote the Quality of Working Life in the Performances Personnel, Nan Public Health Office

¹ปิยดา ขุนชุ่ม และ ²เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ

¹Piyada Kunchum and ²Kiettisak Sukluean

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ, ประเทศไทย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's E-mail: kpiyada20@gmail.com

¹Tel. 086-916-6464

Received July 10, 2024; Revised August 9, 2024; Accepted August 18, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน 3) เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านตามหลักอิทธิบาทธรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 363 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสรุปเนื้อหาเสนอแนวทาง

ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรฯ มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร ($r = 0.527$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรฯ ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่าการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีการชักนำหลักธรรมเด่นๆ ในแต่ละข้อให้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงาน เป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่อ่องค์กรในการพัฒนาบุคลากรด้านขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ซึ่งหลักการของอิทธิบาทธรรมมีจุดหมายที่ต้องการให้เป็นอารมณ์ของจิต แล้วปลุกเร้าระดมเข้าหุน สมารถก็เกิดขึ้นและมีกำลังแข็งแกร่งช่วยให้ทำงานอย่างมีความสุข และบรรลุผลสำเร็จด้วยดี

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน, หลักอิทธิบาท 4

Abstract

The purpose of this article was: 1) to study the quality of working life of personnel under the Nan Provincial Public Health Office, 2) to study the relationship between the principles of Iddhipatthamma and the quality of working life of personnel under the Nan Provincial Public Health Office, 3) to present a Buddhist integration for promoting the quality of working life of personnel under the Nan Provincial Public Health Office based on the principles of Iddhipatthamma. This was mixed methods research. Data was collected from a sample of 363 people. Descriptive data analysis used frequency, percentage, mean, and standard deviation. The relationship was analyzed using Pearson's correlation coefficient. In-depth interviews were conducted with 9 key informants. Data was analyzed using content summary techniques to present guidelines.

The results showed that the overall quality of working life of personnel under the Nan Provincial Public Health Office was at a high level. There was a moderately positive relationship between the principles of Iddhipatthamma and the quality of working life of the personnel ($r = 0.527$) at a statistical significance level of 0.01. Regarding the Buddhist integration to promote the quality of working life based on the Factors of Accomplishment, it was found that applying the principles of Iddhipatthamma to enhance work efficiency and improve work performance necessitates interrelating the prominent principles of each factor. This will lead to efficient work performance of the personnel and greatly benefit the organization in developing its personnel's work capabilities. The principles of Iddhipatthamma aim to create a mental state, then arouse and reinforce it, leading to the arising of concentration with strength to enable joyful and successful work.

Keywords: Quality of Life, Nan Provincial Public Health Office, Iddhipatthamma 4

บทนำ

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างยิ่งอาจกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมใดๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานราชการ การทำงานเป็นสิ่งที่ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นโอกาสที่ทำให้เกิดการพบปะสังสรรค์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับบุคคลอื่นๆ กับสถานที่ กับขั้นตอนและเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนความคิดเห็นทั้งหลายจากผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นการทำงานจึงเป็นการเปิดโอกาสให้แสดงออกถึงเชาว์ปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะนำมาซึ่งเกียรติภูมิและความพึงพอใจในชีวิต ในการบริหารองค์การให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ขององค์การ จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด คนเป็นทรัพยากรที่มีค่าขององค์การที่สามารถสร้างคุณูปการแก่องค์การอย่างมหาศาล และการที่จะให้ทรัพยากรมนุษย์ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่เต็มความรู้ความสามารถนั้นมิใช่ปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อที่จะทำให้บุคลากรในองค์การมีความพึงพอใจในการทำงานและเกิดความตั้งใจในการทำงาน เต็มใจที่จะอุทิศเวลา แรงกาย ความคิดของตนสนองต่อความต้องการของหน่วยงาน (รัตนารักษ์ บุญมี, 2558)

ในขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานปัจจุบัน เพราะคนเป็นทุนมนุษย์ที่สำคัญเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่าในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ระบบการทำงาน ต้องทำงาน

เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เมื่อคนต้องทำงานในที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่จึงควรมีสถานะที่เหมาะสมทำให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกมั่นคงทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สุขภาวะทางจิต วิญญาณและสุขภาวะทางสังคม (อนุสารแรงงาน, 2547)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีบุคลากรสาขาวิชาชีพอย่างหลากหลาย มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดให้บริการสุขภาพแก่ผู้รับบริการทั้งในด้านการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ นอกจากนี้ยังต้องรับภาระงานอื่นๆ เช่น งานบริหาร งานวิชาการ งานหลักประกันสุขภาพ งานนโยบายและแผน งานพัฒนาคุณภาพบริการและมาตรฐานต่างๆ ทำให้บุคลากรสาธารณสุขต้องรับภาระงานมากขึ้น จึงเกิดความอ่อนล้าทั้งทางร่างกายและทางอารมณ์เพิ่มขึ้น อีกทั้ง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขบางส่วนที่ปฏิบัติงานด้านรักษาพยาบาลต้องปฏิบัติงานในสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ต้องอยู่กับสภาพความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย สัมผัสกับเชื้อโรคและสิ่งปนเปื้อนต่างๆ รวมถึงการดูแลสถานะจิตใจ อารมณ์ และสังคมของผู้ป่วยและญาติอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการก็มีความคาดหวังและต้องการการดูแลที่มีคุณภาพมากขึ้นด้วย เมื่อต้องทำงานภายใต้แรงกดดันทั้งจากผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย ผู้ร่วมงาน และผู้บริหารในขณะที่สิ่งแวดล้อมของการทำงานอาจถูกกำหนดจากหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เช่น องค์กรถูกตัดงบประมาณ หรือมีนโยบายที่เคร่งครัดเกินไป ทำให้เกิดสภาพการทำงานที่มีความต้องการสูงแต่มีการสนับสนุนทรัพยากรน้อย จึงเป็นที่มาของปัญหาภาวะเหนื่อยล้าจากงานของบุคลากร จึงทำให้บุคลากรสาธารณสุขเกิดความเครียด ความคับข้องใจ ความเหนื่อยล้า เบื่อหน่ายไม่อยากทำงาน ความพึงพอใจในงานลดต่ำลง ขาดความกระตือรือร้น หงุดหงิด ไม่รับผิดชอบ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลง และทำให้ความสุขในการปฏิบัติงานลดลง จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น (กลุ่มงานทรัพยากรบุคคล, 2565) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านเพื่อให้บุคลากรในสังกัดมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรม ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยสามารถนำมาใช้กำหนดนโยบาย การพัฒนาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน มีความกระตือรือร้นและปฏิบัติงานอย่างทุ่มเทที่จะพัฒนางาน และเพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพดีขึ้นอย่างเต็มศักยภาพของตน ส่งผลให้เกิดความสุขและรักในการทำงาน เกิดความรักและผูกพันต่อองค์กรสาธารณสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ประชากร คือ บุคลากรสังกัด

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน จำนวน 3,904 คน (ฐานทะเบียนข้อมูลบุคลากรงานทรัพยากรบุคคล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน. 1 สิงหาคม 2565.) กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดน่าน จำนวน 363 คน ซึ่งได้จากสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเชิงชั้น (stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างแยกตามราย อำเภอ ดังนี้ อำเภอเมืองน่าน จำนวน 95 คน, อำเภอเวียงสา จำนวน 35 คน, อำเภอนาน้อย จำนวน 24 คน, อำเภอนาหมื่น 13 คน, อำเภอภูเพียง จำนวน 14 คน, อำเภอบ้านหลวง จำนวน 12 คน, อำเภอสันติสุข จำนวน 13 คน, อำเภอแม่จริม จำนวน 14 คน, อำเภอท่าวังผา จำนวน 26 คน, อำเภอสองแคว จำนวน 11 คน, อำเภอปัว จำนวน 45 คน, อำเภอเชียงกลาง จำนวน 18 คน, อำเภอทุ่งช้าง จำนวน 16 คน, อำเภอป่อเกลือ จำนวน 13 คน และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 12 คน เครื่องมือในการวิจัยมีทั้งเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.931 โดยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถาม ตามกรอบปัจจัยที่กำหนด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็น แบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของ บุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ฉันทะ คือความพอใจ 2) วิริยะ คือ ความพากเพียร 3) จิตตะ คือ ความคิด และ 4) วิมังสา คือความไตร่ตรอง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดน่าน โดยแบ่งเป็น 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ 2) ด้าน สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 3) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถและเพิ่มศักยภาพของ บุคคล 4) ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน 5) ด้านการบูรณาการทางสังคม 6) ด้านสิทธิในการทำงาน 7) ด้านความสมดุลชีวิต และ 8) ด้านลักษณะงานที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง เฉพาะเจาะจงซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม ผู้บริหาร จำนวน 2 คน, กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข จำนวน 3 คน, กลุ่มนักวิชาการหรือ ผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน และกลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้าน รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 4 คน แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธบูรณาการที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

ผลการวิจัย

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดน่านมีวัตถุประสงค์เพื่อ ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยสรุปวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังนี้

สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก (3.52) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ

และเพิ่มศักยภาพของบุคคล (3.76) รองลงมา คือ ด้านลักษณะงานที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม (3.60) ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน (3.59) และด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ (3.55) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ (3.48) ด้านการบูรณาการทางสังคม (3.46) ด้านความสมดุลชีวิต (3.36) และด้านสิทธิในการทำงาน (3.34) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน พบว่า พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.53) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง (3.60) รองลงมา คือ จิตตะ คือ ความคิด (3.58) และวิริยะ คือ ความพากเพียร (3.52) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ และฉันทะ คือ ความพอใจ (3.42) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ($r = 0.527$)

3. พุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า การนำหลักอิทธิบาททั้ง 4 ประการ ไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและพัฒนางานนั้นให้ดียิ่งขึ้น นั้นย่อมมีการนำหลักธรรมเด่นๆ ในแต่ละข้อให้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดทั้งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อองค์กร ในการพัฒนาบุคลากรด้านขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ซึ่งหลักการของอิทธิบาท 4 ทำจุดหมายที่ต้องการให้เป็นอารมณ์ของจิต แล้วปลูกเร้าระดมฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เข้าหนุนเสริมให้เกิดขึ้น และมีกำลังแข็งแกร่งช่วยให้ทำงานอย่างมีความสุขและบรรลุผลสำเร็จด้วยดี ดังนั้นเมื่อผู้ปฏิบัติงานต้องการสมาธิเพื่อการปฏิบัติงานนั้นดำเนินไปได้ผลดี จึงต้องมีการปลูกเร้าและชักจูงอิทธิบาททั้ง 4 ประการ ให้เกิดเป็นองค์ธรรมเด่นขึ้นมา อันจะนำไปสู่การสร้างสุขกาย สบายใจ และการปฏิบัติงานให้ได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

4. ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน จำนวน 363 คน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร	1.ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ	2. ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	3. ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถและเพิ่มศักยภาพของบุคคล	4. ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน	5. ด้านการบูรณาการทางสังคม	6.ด้านสิทธิในการทำงาน	7.ด้านความสมดุลชีวิต	8.ด้านลักษณะงานที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม
ตัวแปรอิสระ									

หลักอิทธิบาทธรรม	527**	235**	285**	121*	410**	358**	387**	568**	443**
1. ฉันทะ คือ ความพอใจ	638**	344**	392**	156**	371**	414**	591**	656**	478**
2. วิริยะ คือ ความ พากเพียร	476**	244**	337**	029	398**	251**	350**	578**	346**
3. จิตตะ คือ ความคิด	055	119*	102	038	108*	032	126*	082	432**
4. วิมังสา คือ ความ ไตร่ตรอง	142**	101	069	077	158**	252**	125*	105*	114*

* ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.005

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 1 พบว่า หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ($r=0.527$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยพิจารณาตัวแปรอิสระจะพบความสัมพันธ์ของตัวแปรดังนี้

ฉันทะ คือ ความพอใจมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับด้านความสมดุลชีวิต ($r = 0.656^{**}$) ส่วนด้านสิทธิในการทำงาน ($r = 0.591^{**}$) ด้านลักษณะงานที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม ($r = 0.478^{**}$) ด้านการบูรณาการทางสังคม ($r = 0.414^{**}$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับปานกลาง ส่วนด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($r = 0.392^{**}$) ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน ($r = 0.371^{**}$) ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ($r = 0.344^{**}$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับค่อนข้างน้อย ส่วนด้านด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถและเพิ่มศักยภาพของบุคคล ($r = 0.156^{**}$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับน้อยมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วิริยะ คือ ความพากเพียร มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับปานกลางกับด้านความสมดุลชีวิต ($r = 0.578^{**}$) ส่วนด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน ($r = 0.398^{**}$) ด้านสิทธิในการทำงาน ($r = 0.350^{**}$) ด้านลักษณะงานที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม ($r = 0.346^{**}$) ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($r = 0.337^{**}$) ด้านการบูรณาการทางสังคม ($r = 0.251^{**}$) และด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ($r = 0.244^{**}$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับค่อนข้างน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จิตตะ คือ ความคิด มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับปานกลางกับด้านลักษณะงานที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม ($r = 0.432^{**}$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านสิทธิในการทำงาน ($r = 0.126^*$) ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ($r = 0.119^*$) และด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน ($r = 0.108^*$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับน้อยมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นไม่มีความสัมพันธ์กัน

วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับค่อนข้างน้อยกับด้านการบูรณาการทางสังคม ($r = 0.252^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน ($r = 0.158^{**}$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับน้อยมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านสิทธิในการทำงาน ($r = 0.125^*$) ด้านลักษณะงานที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม ($r = 0.114^*$) และด้านความสมดุลชีวิต ($r = 0.105^*$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับน้อยมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นไม่มีความสัมพันธ์กัน

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์พุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ตามหลักอิทธิบาทธรรม

1. **คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน** คุณภาพชีวิตในการทำงานถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อองค์กร ดังนั้น ค่าตอบแทน สภาพแวดล้อม ความรู้ ศักยภาพ ความก้าวหน้า ความมั่นคง ลักษณะงานและบรรยากาศในสถานที่ทำงานต้องมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการทำงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีรู้สึกที่ดีต่องาน มีความมั่นคงทำให้เกิดความสุข โดยจะส่งผลดีทั้งตัวบุคคลและองค์กร การจัดการคุณภาพชีวิตในองค์กรทำให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านมีนโยบายและการวางแผนด้านคุณภาพชีวิต มีการจัดกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้านต่างๆ ทั้งในด้านลักษณะงาน บุคลากร และสภาพแวดล้อมที่ดีซึ่งส่งผลโดยตรงและอ้อมต่อการดำเนินงานส่งผลให้ผลิตภาพของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านเพิ่มขึ้นช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากการมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในงานก่อให้เกิดเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งยังส่งผลต่อความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร และช่วยปรับปรุงศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานเพิ่มพูนทักษะความสามารถของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นโดยการศึกษาฝึกอบรมหรือการพัฒนาต่างเป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานให้สูงขึ้น

2. **พุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ตามหลักอิทธิบาทธรรม** หลักอิทธิบาทธรรมเป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้อำนาจไปประพฤติปฏิบัติจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายในสิ่งที่ทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการทำงาน ซึ่งหลักการทั้ง 4 ประการนี้ นำไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานจะส่งผลให้การทำงานประสบผลสำเร็จ ดังนี้

2.1 **ด้านฉันทะ (ความพอใจ)** หากการทำงานมีจุดเริ่มต้นของการทำงานเกิดขึ้นที่ใจ เมื่อใจรักงานก็อยากจะทำเต็มใจที่จะทำงานนั้น ก็จะมีความต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุด ให้สำเร็จผลที่ดีที่สุดในสิ่งนั้น โดยจะไม่พะวงกับสิ่งล่อใจหรือผลตอบแทนอื่นๆ จิตใจจะแน่วแน่ในการทำงาน ฉันทะจึงไม่เป็นเพียงแค่ว่ารักในงานที่ทำเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการอยากทำให้ดีขึ้น เมื่อจะทำอะไรแล้วจะต้องทำให้ดีที่สุด ให้เรียบร้อยสมบูรณ์ ฉันทะจะเกิดการทำงานอย่างสม่ำเสมอจนก็จะสำเร็จได้ดีด้วยและมีความสมบูรณ์ในงาน

2.2 **ด้านวิริยะ (ความพากเพียร)** ในการสร้างเสริมวิริยะจะต้องสร้างที่ฐานรากของจิตใจ คือ ต้องจุดจิตสำนึกในการฝึกฝน โดยมองเห็นว่างานเป็นสิ่งที่ท้าทายใจสู้เมื่อทำแล้วก็จะไม่ท้อถอย วิริยะจึงมีความจำเป็นยิ่งสำหรับงานทุกอย่าง จะส่งเสริมให้บุคลากรมีความจริงใจ ตั้งใจ และความเต็มใจ รู้จักแบ่งปันกันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม ถ้าทำให้บุคลากรทุกคนในองค์กรปฏิบัติต่อกันโดยรู้จักแบ่งปันกัน ความรู้สึกเอาเปรียบก็จะไม่เกิดขึ้นในองค์กร ทำกิจกรรมในการดำเนินงานในทุกด้าน ทุกคนก็จะให้ความร่วมมือกัน

2.3 **ด้านจิตตะ (ความคิด)** การทำงานด้วยความไม่ประมาท ไม่ปล่อยปละละเลยในงานที่รับผิดชอบมีความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีต่อระบบการงาน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำคัญประการการทำงานต้องมีความรับผิดชอบเพื่อเอาใจใส่ต่อหน้าที่กำลังทำอยู่ พัฒนางานที่ตนเองรับผิดชอบให้มีความก้าวหน้า พร้อมกันนั้นจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา เพื่อไม่ให้ขาดตกบกพร่องในงานที่ตนรับผิดชอบอยู่

2.4 **ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง)** ใช้ปัญญาในการใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องในงานที่ทำอยู่เสมอจึงเป็นการหาทางพัฒนาแก้ไขปรับปรุงงานและวิธีการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้นอยู่เสมอ ทั้งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสมาชิกในองค์กรที่ทำงาน เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานจะต้องพยายามขวนขวายดำเนินการให้สำเร็จลุล่วง ฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาที่พบให้ได้

มีการตรวจสอบวิเคราะห์ด้วยปัญหาเหตุผลของการปฏิบัติงานนั้นเพื่อหาข้อบกพร่องหรือจุดเด่นจุดด้อย อันจะนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนาเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์เป็นการอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ และเพิ่มศักยภาพของบุคคล รองลงมา คือ ด้านลักษณะงานที่ให้อรรถประโยชน์ต่อสังคม ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน และด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านการบูรณาการทางสังคม ด้านความสมดุลชีวิต และด้านสิทธิในการทำงาน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับคุณภาพชีวิตการทำงานเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานและยังเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความต้องการทำงาน ดังนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านจึงมีการกำหนดนโยบายการวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้านต่างๆ โดยผ่านการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาสำคัญของหน่วยงานและบุคลากร จึงทำให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่เพราะได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ค่าตอบแทน และผลประโยชน์อื่นๆ อย่างเพียงพอ นอกจากนี้แล้วสถานที่ทำงานมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการทำงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีรู้สึกที่ดีต่องาน มีความมั่นคง มีความก้าวหน้า ทั้งยังเป็นเปิดโอกาสใหม่ๆ ให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับได้นำเอาสติปัญญา ความเชี่ยวชาญ ทักษะและความสามารถอื่นๆ มาใช้ในการทำงานย่อมทำให้บุคลากรได้รับความพึงพอใจสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ขจรศักดิ์ สุขเปรม, 2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตความสุขในการทำงานต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรกรมอนามัย” ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมอนามัย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรกรมอนามัยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมอนามัย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณฐวัฒน์ ธิมิตร, 2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน” ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกันด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่นๆ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านประชาธิปไตยในองค์กร ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถบุคลากร ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ระพีพัฒน์ กิตติกรมย์สันต์, 2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน” ผลการศึกษาพบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากทุกด้าน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักทฤษฎี 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ กายภาพนา สีสภาพนา จิตตภาพนา และปัญญภาพนา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน พบว่า พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิมิงสา คือ ความไตร่ตรอง รองลงมา คือ จิตตะ คือ ความคิดและวิริยะ คือ ความพากเพียร ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ และฉันทะ คือ ความพอใจ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน เนื่องจากลักษณะงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขต้องใช้การคิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชน และบุคลากรทุกคนถูกฝึกฝนให้พิจารณาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจอยู่เสมอ เมื่อได้ลงมือปฏิบัติงานแล้วบุคลากรสาธารณสุขจะรับผิดชอบต่อหน้าที่และความสำคัญของงานด้านสาธารณสุขนั้นๆ สะท้อนให้เห็นถึงความทุ่มเทและความตั้งใจในการทำงานของบุคลากรเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นไปตามเป้าหมายหรือตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อนโยบายขององค์กร คล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาพรหมเชษฐ์ เขมโก (พิมพ์ปัด), 2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารบุคลากรตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านวิริยะ ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ ด้านวิมิงสา ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อารดา ธีระเกียรติกำจร, 2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ อาชีพหลักก่อนอายุ 60 ปี (รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ) ระดับการศึกษาและสถานภาพสมรส ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และ 0.04 ตามลำดับ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้แก่ อายุและปัจจัยด้านสุขภาพ (การมีโรคประจำตัว) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จรรศักดิ์ สุขเปรม, 2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตความสุขในการทำงานต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรกรมอนามัย” ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพในการทำงานด้านความภูมิใจในองค์กรที่มีคุณค่าทางสังคม ด้านลักษณะการบริหาร ด้านความสมดุลระหว่างชีวิต และความสุขในการทำงาน ด้านความรักในงานด้านความสำเร็จในงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ และด้านการติดต่อสัมพันธ์ ที่ร่วมทำนายความผูกพันองค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งตัวแปรทั้งหมดสามารถผันแปรตามความผูกพันองค์กรได้ร้อยละ 81 กรมอนามัยจำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมในองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งความสุข โดยให้บุคลากรในหน่วยงานร่วมกันออกแบบ และสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติเพื่อจะส่งผลกระทบยาวต่อความผูกพันของบุคลากรกรมอนามัยต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ระพีพัฒน์ กิตติกรมย์สันต์, 2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน” ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภินิหาร 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้างได้มีการประยุกต์นำอภินิหาร 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ก็จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้น

พุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่าการนำหลักอิทธิบาททั้ง 4 ประการ ไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและพัฒนางานนั้นให้ดียิ่งขึ้น นั้นย่อมมีการชักนำหลักธรรมเด่นๆ ในแต่ละข้อให้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับอันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนเป็นประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ต่อองค์กรในการพัฒนาบุคลากร เนื่องจากผู้บริหารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านได้ส่งเสริมให้บุคลากรสาธารณสุขเห็นคุณค่าและความสำคัญของงาน สร้างแรงจูงใจภายในให้รักและพอใจในงานที่ทำ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความสามารถอย่างต่อเนื่องในเวทีวิชาการสาธารณสุขประจำปี นอกจากนี้ผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางปรับปรุงงานอยู่เสมอ มีการประชุมทำแผนปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพประชาชน รวมถึงแก้ไขปัญหาการทำงานต่างๆ ของบุคลากรสาธารณสุขอยู่เป็นประจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณิชาภัทร เงินจตุรัส, 2555) ได้ทำการศึกษารื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- 6 โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า ผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพ คือ หลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนการสอน คือ เป็นอาชีพหลัก ถ้าทำแล้วต้องมีความรับผิดชอบในบริหารการเรียนรู้ ต้องดูแลการเรียนรู้ให้ดี วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียนคือ ตั้งใจทำ ต้องมีความรับผิดชอบสูง การเรียนรู้ที่ได้ออกมาดีและมีคุณภาพ จิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ คือ ความคิดเอาใจจดจ่อในการเรียนและทำงาน ทำแล้วอยากให้ของได้หลายๆ ตามรูปแบบที่ต้องการมาก็ทำได้หมด วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญ คือ ต้องปรับปรุงอยู่เสมอในทุกๆ วัน เพราะว่า จะต้องมีการเรียนการสอนให้ดี และประสบผลสำเร็จได้ต้องแสวงหาความรู้ หรือมองงานให้ออก ในขณะที่กำลังศึกษาเรียนรู้ให้เกิดประสบการณ์เกิดผลงานที่สำเร็จได้ตามที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาบรรจง ตีสโรณ (ศรีสุข), 2560) ได้ทำการศึกษารื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ผลการศึกษาพบว่า หลักอิทธิบาทธรรม 4 ประการ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าสรรเสริญว่า เป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ถ้าพระอริยสาวกทำให้แจ้งด้วยอิทธิบาทธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจในอิทธิบาทธรรมแล้ว ก็สามารถทำให้อายุยืนยาวได้ถึงหนึ่งกับได้ อิทธิบาทธรรมนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ในการทำงานได้ หลักอิทธิบาทที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท มี 4 ประการ คือ ฉันทะ ความพอใจ มีใจรักในงานที่ทำด้วยใจรัก วิริยะ ความพากเพียรอดทนต่อความลำบากไม่ว่าจะเป็นอาชีพใดๆ ก็ตาม ขอให้ทำอย่างสุจริต จิตตะ เอาใจจดจ่อ ฝักใฝ่ มีใจรักด้วยความพยายาม ด้วยเอาจิตพยายามทำในอาชีพนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวนในงานที่ทำ ตริตรองหาเหตุผลและปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะประสบผลสำเร็จให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

กล่าวโดยสรุป จากผลการศึกษาหลักการและแนวคิดในการทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จตามหลักอิทธิบาท 4 นั้น หากทุกคนนำหลักอิทธิบาทไปใช้จนเกิดอารมณ์ของจิต จะประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการทำงานราชการ การทำงานค้าขาย การทำงานอุตสาหกรรม การทำงานเกษตร และในการประกอบอาชีพถ้ามีความตั้งใจทำในสิ่งที่ตนได้กระทำในงานนั้นๆ ด้วยความเต็มใจ ตั้งใจ พอใจแล้ว ในการทำงานยิ่งให้ผลลัพธ์ของงานประสบแต่ความสำเร็จยิ่งๆ ขึ้นไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ควรกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่งอย่างเป็นรูปธรรม และด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรม

2) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ เพื่อให้บุคลากรมีเวลาทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ

3) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานของแต่ละวิชาชีพ เพื่อปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน อย่างชัดเจนและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านควรสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพิ่มความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่งอย่างเป็นรูปธรรม และได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม

2) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านควรจัดตารางการทำงานอย่างชัดเจนเพื่อให้บุคลากรสามารถจัดแบ่งเวลาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวันเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต

3). สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินงานเพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานที่รับผิดชอบเสร็จทันกำหนด โดยไม่ต้องทำงานล่วงเวลา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาความต้องการของบุคลากรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

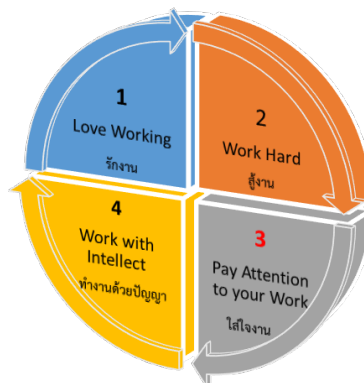
2) ควรศึกษากระบวนการส่งเสริมความต้องการของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

3) ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมความต้องการของบุคลากรตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

องค์ความรู้

จากศึกษาเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ตามหลักอิทธิบาทธรรม” สามารถอธิบายได้ว่า

คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานและยังเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความต้องการทำงาน ดังนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านจึงมีการกำหนดนโยบายการวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้านต่างๆ โดยผ่านการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาสำคัญของหน่วยงานและบุคลากร ทำให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่เพราะได้รับค่าจ้างเงินเดือน ค่าตอบแทน และผลประโยชน์อื่นๆ อย่างเพียงพอ โดยนำหลักอิทธิบาททั้ง 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและพัฒนางานนั้นให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งหลักการของอิทธิบาทเพื่อทำจุดหมายที่ต้องการให้เป็นอารมณ์ของจิต เมื่อเกิดขึ้นและมีกำลังแข็งแกร่งช่วยให้ทำงานอย่างมีความสุข และบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน สามารถสรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย

จากแผนภาพ ผู้ปฏิบัติงานหรือบุคลากรที่ถูกมอบหมายให้ทำงานจากผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้ปฏิบัติงานหรือบุคลากรทุกคนต่างก็ปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานด้วยกันทุกคน การใช้ธรรมะที่เหมาะสมมาบูรณาการร่วมในด้านการปฏิบัติงาน และด้านการบริหาร เพื่อให้มีความมั่นคงในชีวิตการทำงานทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ควรใช้พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดน่าน เป็นไปตามหลักอิทธิบาทธรรม ดังนี้

1. Love Working หมายถึง รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือความรักงานพอใจกับงานที่ทำอยู่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องชอบหรือศรัทธางานที่ทำอยู่จะต้องพอใจที่จะทำและมีความสุขที่ได้ทำงานที่ได้รับมอบหมาย มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรักต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำมิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอย่างได้รางวัลหรือผลกำไร

2. Work Hard หมายถึง สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ ขยันหมั่นเพียรกับงานผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งหมั่นฝึกฝนตนเองในอาชีพนั้นๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหมั่นกระทำความเพียรด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดอ้อย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

3. Pay Attention to your Work หมายถึง ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ ความเอาใจรับผิดชอบงานผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีจิตใจ หรือสมาธิจดจ่อกับงานที่ทำรวมถึงมีความรอบคอบและความรับผิดชอบในงานที่ทำอย่างเต็มสติกำลังเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิต รับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลือนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้น บ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

4. Work with Intellect หมายถึง ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขใช้ปัญญาสอบสวน) คือ การพินิจพิเคราะห์และใช้ปัญญาตรวจสอบงานผู้ปฏิบัติงานจะต้องทำงานด้วยปัญญาด้วยสมองคิด รวมถึง การมีส่วนร่วม ทำความเข้าใจในงานอย่างลึกซึ้งทั้งในแง่ขั้นตอนและผลสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ของงานหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

สรุป

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดให้บริการสุขภาพแก่ผู้รับบริการทั้งในด้านการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ งานวิจัยนี้ศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านเพื่อให้บุคลากรในสังกัดมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรม ผลวิจัยพบว่า การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อองค์กรในการพัฒนาบุคลากรด้านขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ช่วยให้ทำงานอย่างมีความสุข และบรรลุผลสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กองสวัสดิการแรงงาน. (2547). คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Work Life). *อนุสารแรงงาน*, 11(4), 17-22.
- ขจรศักดิ์ สุขเปรม. (2565). คุณภาพชีวิต *ความสุขในการทำงานต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรกรมอนามัย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนาทรัพยากรบุคคล กองการเจ้าหน้าที่กรมอนามัย.

- ณัฐวัฒน์ ชิมิตร. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 171-185.
- ณิชากัทร เงินจัตุรัส. (2555). การประยุกต์หลักอริยาบท 4 ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4- 6 โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น(วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระมหาบรรจง ตีสโรณ (ศรีสุข). (2560). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอริยาบทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการ สอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์(วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระมหาพรหมเชษฐ์ เขมโก (พิมพ์ปัด). (2554). การบริหารบุคลากรตามหลักอริยาบท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระพีพัฒน์ กิตติภิรมย์สันต์. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตนภรณ์ บุญมี. (2558). คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลนาดี. *วารสารพุทธนวัตกรรม และการจัดการ*, 3(2), 1-10.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน. (2565). ข้อมูลทั่วไปสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน. น่าน: กลุ่มงาน ทรัพยากรบุคคล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน.
- อารดา ธีระเกียรติกำจร. (2554). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเทศบาลดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.